

Ledare

Tomas Kåberger: Kärnvapen är inte längre ett avlägset hot

DAGENS ETC.

Enligt Kevin Ryan underskattas risken att Putin ska använda kärnvapen – och västvärlden är därför dåligt förberedd på konsekvenserna.

Det här är en ledare från Dagens ETC.

Ledarsidan är oberoende med röd och grön politisk färg.

Tomas Kåberger

- Publicerad 29 maj

Risken för kärnvapenkrig ökar på flera sätt. Spänningen mellan Ryssland och USA innebär att feltolkade signaler och misstag nu lättare än tidigare kan leda till att en kärnvapenutväxling startas av misstag. Samtidigt har Putin nu få alternativ till kärnvapen för att besegra Ukraina. Det betyder inte att han vill starta en kärnvapenutväxling med USA. Det räcker, såsom för USA mot Japan, med en atombomb över Kiev eller över ett par andra städer i Ukrai

På längre sikt ökar risken i takt med att allt fler länder skaffar sig kapacitet att tillverka kärnvapen. I de flesta länder finns sedan flera år inte längre ekonomiska skäl att bygga kärnreaktorer. De som byggs, byggs framför allt i länder som redan har kärnvapenarsenaler eller sådana som vill skaffa sig den förmågan.

Risken för ett globalt kärnvapenkrig som dödar någon miljard människor och via en mångårig kärnvapenvinter gör slut på människan som art, uppmärksammades på 80-talet. Men det fanns trösterika historier om militärer som undvek katastrofen genom att bryta mot regler. Till exempel om överstelöjtnant Stanislav Petrov som sägs ha räddat världen 1983 genom att inte rapportera det larm som sedan visade sig vara felaktigt.

Med den spänning som dagens krig i Ukraina skapat skulle nog inte militära befäl göra så.

Den pensionerade amerikanske generalen Kevin Ryan, som nu är verksam vid Harvard Kennedy School, argumenterar i [en artikel](#) publicerad den 17 maj för att Putin har förberett kärnvapen användning i Ukraina. De generaler – Gerasimov, Salyukov och Surovikin – som har befälet över de taktiska kärnvapnen har fått kommandot över invasionen i Ukraina. Genom att deklarerat att Ukrainakriget utgör ett existentiellt hot mot Ryssland har Putin sagt att villkoren för kärnvapen användning är uppfyllt. Slutligen sa han i [september 2022](#) att USA skapat prejudikat på att det är acceptabelt att använda kärnvapen för att spara egna soldaters liv.

Enligt Kevin Ryan underskattas risken att Putin ska använda kärnvapen och västvärlden är därför dåligt förberedd på konsekvenserna.

I april i år [twittrade](#) Israels tidigare premiärminister Ehud Barak något som ansåg bekräfta att Israel hade en kärnvapenarsenal. Tidigare har de som sagt så straffats hårt i Israel. Den mest kända är [Mordechai Vanunu](#) som satt 18 år i fängelse varav elva i isoleringscell för detta.

Trots tillgång på betydligt billigare sätt att producera el har bland annat Iran, Abu Dhabi, Turkiet och Egypten startat kärnkraftprogram under de senaste åren. Israel visade att man inte behöver använda elproducerande kärnkraftverk för att utveckla kärnvapen. Men det kan vara ett billigt sätt att få tillgång till kompetens, utrustning och material till kärnvapen. Den dåvarande svenske försvarsministern Per Edvin Skjöld [formulerade det](#), när Sverige hade sådana planer:

”Däremot är det säkert, att något vapenplutonium kan man inte få på snabbare väg än genom utvecklandet av atomenergi för fredliga ändamål.”

Även i USA och Storbritannien motiveras ekonomiskt olönsamma kärnkraftsatsningar med behovet för kärnvapen. Den senaste reaktorn som rapporterats i kommersiell drift i USA, i Watts Bar, är ett verk som producerar tritium [till vapensystemen](#). Militären i USA finansierar också verkligt små modulära reaktorer för att få el till strålvapen, bland annat via företaget [BWX](#).

Frankrikes president var glasklar den [8 december 2020](#):

”Sans nucléaire civil, pas de nucléaire militaire, sans nucléaire militaire, pas de nucléaire civil.”

Utan civil kärnkraft inga kärnvapen, utan kärnvapen ingen civil kärnkraft.

Det militära värdet av reaktorer gör dem till måltavlor. [Israel bombade](#) den Irakiska reaktorn Osirak 1981 och [en reaktor i Syrien](#) 2007. [AP rapporterade](#) den 22 maj i år, att detta gjort att Iran nu bygger en underjordisk kärnteknisk anläggning för att [undgå attacker](#).

Det var inte länge sedan många hoppades att kärnvapenhotet mot mänsklighetens överlevnad faktiskt var på väg att försvinna. USA och Ryssland minskade sina arsenaler. Reaktorer avvecklades och det fanns inte längre ekonomiska skäl att bygga nya. FN beslöt om ett [fördrag som förbjöd kärnvapen](#) så sent som 2017 då [endast Nederländern](#) röstade emot. Men sedan har många, bland annat Sverige, beslutat att inte gå med.

Många tycks fortfarande tro att kärnvapen aldrig mer kommer att användas därför att den som startar ett kärnvapenkrig vet att de själva också kommer att förgöras. De tror att "ömsesidigt garanterad förstörelse" eller mutually assured destruction, [Mad](#), ska skydda. Men likt Putins militärer finns det på flera håll de som utvecklar strategier för att verkligen använda kärnvapen, ["Nuclear utilization theories and strategies"](#), Nuts, som man säger på engelska. Eftersom robotar som flyger flera gånger snabbare än ljudet levererar vapnen måste beslut att avfyra vapnen automatiseras. Man talar om ["destruction entrusted automatic devices"](#), Dead.

En självironisk cynism bland dem som funderar på hur mänskligheten ska utrotas.

Risken har vuxit snabbt de senaste åren.

Tomas Kåberger

Text